

Sociaal Cultureel Rapport 2004

In 2004 heeft het Sociaal Cultureel Planbureau het Sociaal Cultureel Rapport (SCP, 2004) uitgebracht. Ook in dit rapport zijn een groot aantal sociale en maatschappelijke trends gesignaleerd die passen binnen onze doelstellingen of die juist een ongewenste richting illustreren (een selectie van de belangrijkste bevindingen in deze studie is opgenomen in bijlage 5). Hieronder worden deze bevindingen nog eens kritisch tegen het licht gehouden.

Kritische beschouwing ten aanzien van de bevindingen van het Sociaal Cultureel Rapport 2004:

- Citaat: *“Het meest noemt men echter de hoop op meer solidariteit. De behoefte daaraan wordt nog eens onderstreept door de keuze voor een toekomst van Nederland als een samenleving met vooral ‘gevoel voor gemeenschapszin’. De minste voorkeur in een reeks van vier alternatieven gaat uit naar een samenleving die als ‘de prestatimaatschappij’ omschreven stond met een vrije markt, meer economische groei en meer individuele welvaart.”*

Deze conclusie wordt ook onderschreven door het RIVM –rapport en ook de twee gesignaleerde trends van Cultural Creatives en de Slowbeweging ondersteunen deze conclusie. Wij Nederlanders hebben kennelijk geen behoefte aan steeds groter, meer en beter. De grote vraag is welke acties we moeten ondernemen om als samenleving uit deze “tredmolen” te komen.

“Onze Onderneming” wil een actieve bijdrage leveren aan het “onthaasten” van de Nederlandse samenleving door mensen bewust te maken dat zij zelf uit deze “ratrace” kunnen stappen en zaken kunnen realiseren die bijdragen aan de kwaliteit van hun leven.

- Citaat: *“De verwachting van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is dat de groep niet-westerse allochtonen in 2020 ruim 14% van de Nederlandse bevolking uitmaakt en 2,4 miljoen personen telt. Bijna de helft van hen zal in Nederland zijn geboren (tweede generatie).”*

In het rapport worden allerlei ongewenste ontwikkelingen gesignaleerd door de “grote” populatie allochtonen. Je zou kunnen concluderen dat zij een groep vormen die op allerlei manieren “uitgesloten” wordt van de verworvenheden van de Nederlandse samenleving. Er is in het rapport bijvoorbeeld sprake van vorming van “gettowijken voor allochtonen en kansarmen” vooral in de grote steden.

Tevens wordt in de studie de verwachting uitgesproken dat de spanningen tussen autochtonen en etnische minderheden groot zullen blijven, en dat autochtonen in de toekomst het gevoel houden bedreigd te worden door moslimfundamentalisme.

Wij gaan ons inzetten om tussen de verschillende bevolkingsgroepen meer begrip te laten ontstaan. We maken daarbij gebruik van methoden uit het wijkopbouwwerk. Door mensen (zowel autochtonen als allochtonen) met elkaar in contact te brengen en ze met elkaar te laten samenwerken om hun buurt of dorp weer leefbaar te krijgen en te houden, zullen ook de etnische spanningen verminderen. We zullen ons tot het uiterste inspannen om te zorgen dat de “kansarmen” het heft in eigen handen nemen en om hen te activeren hun eigen positie te verbeteren (emancipatie).

- Citaat: *“De burgers van de eenentwintigste eeuw zullen zich meer nog dan nu al, zelfbewust, assertief en kritisch opstellen ten opzichte van degenen die al dan niet namens hen met macht bekleed zijn.”*

Er wordt veel van bestuurders verwacht: zij zullen nog nadrukkelijker openheid moeten geven omtrent de keuzes die in het beleid van een gemeente /provincie gemaakt worden. Tevens zullen zij de burger actiever moeten betrekken bij de oplossing van problemen die er in de Nederlandse samenleving zijn. Tegelijkertijd ziet het SCP de participatie van vooral jongeren aan maatschappelijke en vrijwilligersactiviteiten afnemen.

We willen de betrokkenheid van de burgers bij het oplossen van maatschappelijke problemen vergroten. Het is goed om kritisch en assertief te zijn tegenover bestuurders en politici, maar

dat mag geen excuus betekenen om vervolgens niets te doen als zij vervolgens verzuimen de zaken voortvarend en adequaat aan te pakken. We benadrukken de verantwoordelijkheid voor eigen welzijn en welbevinden en willen de "burgers" dan ook een handelingsperspectief aanreiken.

- Citaat: *"De kwetsbaarheid voor fouten en ongelukken neemt, dankzij de wet van Murphy, met de verdere verspreiding en toenemende afhankelijkheid van ICT eveneens toe."*

De ICT heeft de afgelopen jaren een grote sprong vooruit gemaakt. Nu al raken webdiensten zoals webwinkels en E-banking ingeburgerd. E-governance staat op het punt om door te breken. We hoeven straks niet meer in de rij te staan voor het gemeenteloket, maar regelen onze burgerzaken via de thuiscomputer. Enerzijds is het een goede ontwikkeling om standaarddiensten te automatiseren en via het web aan te bieden. Deze ontwikkeling heeft echter ook zijn negatieve kanten. We worden steeds afhankelijker van dit soort geautomatiseerde diensten. Als de computer (door virussen of andersoortige problemen) even niet meer werkt dan staat de dienstverlening stil. Tevens zwerven op internet vaak de privé-gegevens rond, zonder dat die op een adequate manier tegen misbruik beveiligd worden. Ook verdwijnen op deze manier de ontmoetingsplaatsen van mensen.

"Onze Onderneming" stelt niet alle technologische verworvenheden ter discussie. Wel stellen we dat we te afhankelijk geworden zijn van de technologie en daardoor ook kwetsbaar. We pleiten voor een "verstandiger" gebruik van de ict-technologie en het behouden van fysieke ontmoetingsplaatsen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en zaken kunnen regelen.

- Citaat: *"Meer werkdruk, een hoge arbeidsproductiviteit en meer efficiency. Dit beeld van de toekomst wordt door tweederde van de Nederlandse bevolking herkend. Hogere eisen aan het arbeidsaanbod en meer ongelijkheid in opleidingsniveau, ict-kennis en sociale en communicatieve vaardigheden, bepalen op de toekomstige arbeidsmarkt wie mee kan en wie niet, zo is de verwachting."*

Als dit beeld over meer werkdruk geplaatst wordt naast het ongewenste vooruitzicht van de "prestatie maatschappij", hebben we hier ons inziens een ontwikkeling te pakken waar we met zijn allen iets aan moeten gaan doen en die we om moeten buigen. Door deze ontwikkelingen lopen we als maatschappij het risico tegen een "burn-out" aan te lopen.

Opvallend is dat het wensbeeld over hoe de samenleving er over een aantal jaren uit zou moeten zien het tegenovergestelde is van hoe de samenleving zich naar de verwachting van de Nederlanders zal ontwikkelen. Dit zien we onder andere op het vlak van:

Sociale zekerheid

Citaat: *"De kloof tussen verwachtingen en wensen in de visie op de sociale zekerheid in 2020 is opvallend groot. De verwachting is dat de sociale zekerheid aanzienlijk minder genereus zal zijn dan nu en dat er zowel langer gewerkt zal moeten worden als meer zelf bijverzekerd. In overgrote meerderheid vindt men dat allemaal niet wenselijk, met uitzondering misschien van de verplichting om voor een uitkering te werken. De jongste generaties zijn wel wat optimistischer over de mogelijkheden om in 2020 van een uitkering rond te komen. Een verhoging van de pensioenleeftijd spreekt ook hen echter niet aan."*

Zorg

Citaat: *"80% denkt dat in 2020 meer mensen vereenzaamd en vervuild worden aangetroffen en 90% verwacht dat er dan meer zieke mensen afhankelijk zijn van hun familie. Vrijwel iedereen vindt dat (zeer) onwenselijk. Dat geldt ook voor de verwachting (80%) dat mensen met relatief hoge inkomens in 2020 gemiddeld betere zorg krijgen. Zeker voor langdurig zieken en kwetsbare mensen met beperkingen (bejaarden, verstandelijk gehandicapten, psychiatrische patiënten) voorzien de meeste mensen in de toekomst minder zorg en ook minder goede zorg, terwijl men nu in meerderheid al niet erg positief oordeelt over de geboden zorg."*

Dit is verbazingwekkend. De verwachte ontwikkelingen gaan juist een andere kant op dan we met zijn allen wensen. De oorzaak van deze verbijsterende ontwikkeling ligt waarschijnlijk in het feit dat ook deze processen veelal vanuit kosten geoptimaliseerd en daardoor diensten

geminimaliseerd worden, tenzij men daarvoor extra wil betalen. De maatschappelijke tweedeling die daarvan het gevolg is zien wij als ongewenst. Kwalitatief goede zorg en voorzieningen voor de mensen die het zich kunnen veroorloven en minimale, kwalitatief beperkte of helemaal geen voorzieningen voor de “zwakkeren” in onze samenleving.

Wij zetten duidelijk in op een andere koers. Natuurlijk moet goed naar de kostendekking van allerlei voorzieningen gekeken worden, maar we willen toch een beroep doen op ruimhartigheid en solidariteit. We kunnen onze medebewoners van de wijk of dorp niet in de kou laten staan. We pleiten dan ook voor een moderne invulling van het aloude begrip burenhulp, al dan niet aangeboden via bedrijven/organisaties. We staan voor een warmere samenleving waar iedereen er toe doet en niemand het verdient om in eenzaamheid en vuiligheid weg te kwijnen. We zetten in op zelforganisatie van burgers om bepaalde taken waarin de overheid niet meer in kan of wil voorzien op te pakken. We zullen deze aanpak in onze werkwijzen verinnerlijken. We zullen onze energie inzetten om de wensbeelden te realiseren en op hun haalbaarheid te toetsen, waarbij we de haalbaarheid niet alleen vanuit een kille “kosten-baten”-analyse zullen beoordelen.

Een van de speerpunten in onze werkzaamheden is de verhoging van de leefbaarheid zowel op sociaal als ecologisch vlak van buurten, dorpen en platteland door samen met bewoners en bedrijven de wensen en behoeften in kaart te brengen en samen met hen een actieplan te formuleren en te realiseren. We zullen de bewoners van deze buurten en dorpen daarbij actief ondersteunen.